

NAAM EN WAPEN.

De geslachtsnaam dezer familie wordt verschillend geschreven: die in de Zuidelijke Nederlanden behielden de oudere schrijfwijze „*Van Waesberghe*”, die in de Noordelijke Nederlanden wierpen de *h* allengskens weg en volgden de nieuwere schrijfwijze „*Van Waesberge*;” desniettemin valt er, zoo als wij aantoonden, aan de gelijkheid van oorsprong niet te twifelen, en heeft men hierop toe te passen hetgeen van schier de meeste geslachtsnamen van oude familiën te zeggen valt. Aan eene bepaalde schrijfwijze ongewoon, vindt men in vele gedrukte en ongedrukte en vaak in dezelfde stukken de geslachtsnamen verschillend gespeld, zoodat men alleenlijk de vraag beantwoorden kan, hoe die doorgaande het meest geschreven werden, niet hoe die oorspronkelijk geschreven moeten worden, dewijl des-aangaande geen bepaald gebruik bestond, en men die op den klank af ter neder stelde.

Ik vind in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden den naam van het geslacht, dat het onderwerp mijner onderzoekingen uitmaakt, geschreven, nu eens Van Waesberghe, Van Waesberghen, Van Waasberge, Waesberghe, dan weder Van Waesbergen, Van Waesberge. Wanneer zij in de Fransche taal werken uitgaven, schreven zij Waesbergue.

In eene genealogie, H. S., — in het bezit der Noord-Nederlandsche linie — aanvangende omtrent den jare 1558 en eindigende 1794, wordt de geslachtsnaam steeds Van Waesberghen, een enkelmaal Van Waasberghen en Van Waasberghe geschreven.

Uit gedrukte stukken blijkt, dat te Antwerpen in 1564 en bij de Noord-Nederlandsche leden dezer familie in 1621 de schrijfwijze „Van Waesberge” reeds voorkomt. Zie „*Epictetus hantboecxken*” en aantekening n° 5 uit een Register, voorkomende in de „*Uitkomsten van een onderzoek omtrent de Elzeviers*,” door W. J. C. Rammelman Elsevier, Utrecht, 1845, bl. 23.

Een officieel stuk van 1659 heeft ook „Van Waesberge.”

Pieter van Waesberge Abrahamszoon schreef zich in het jaar 1711, vooral in de jaren 1719 en 1720, doorgaans Van Waasberge.

Later volgde hij evenwel weder immer de schrijfwijze, welke hij op vorigen leeftijd bezigde.

De schrijfwijze „Van Waesberghe” schijnt intusschen de meest oorspronkelijke te zijn.

Het wapen der Van Waesberghe's, zoo als dit door het geslacht te Rotterdam gevoerd wordt, is een zilver veld, beladen met een' klimmenden gewapenden Leeuw van Sabel, het veld bezaaid met zeventien zwarte blokjes, tot cimier de klimmende Leeuw. De blokjes, zegt een familie-berigt, zouden aan hen tot een eerteeken gegeven zijn, ten tijde toen de zeventien provinciën nog vereenigd waren. Meer wordt niet gemeld. Eene aantekening vooraan in de genealogie vermeldt, dat „hun wapen op de wapenkaart van Vlaanderen — ten tijde van den AertsHertog Aelbert en Isabella vervaardigd — te vinden is,” en het zal alzoo voorkomen in de wapenkaart „les Etats de Flandres,” van 1610, vergezeld van tien blokjes. Een ander oud geslachtwapen bij de Familie M....é berustende heeft er vijftien.

De klimmende Leeuw van Sabel op het zilveren veld kan het oudere wapen van het geslacht zijn en stemt met het wapen van Vlaanderen overeen; of nu de leeuw in het wapen der Van Waesberghe's in eenige betrekking tot den leeuw van Vlaanderen staat, kan ik, bij gebrek aan bescheiden, niet bepalen.

De toevoeging der blokjes kan eerst, indien die betrekking hebben op de vereenigde Nederlandsche gewesten, dagteekenen uit den tijd van Keizer Karel V of zijn' zoon, daar onder de hun voorgaande regeringen de zeventien Nederlandsche Provinciën nog niet vereenigd waren.

Men vindt het wapen bij Smallegange, in zijn „Nieuwe Cronyk van Zeeland,” en wel in de achter dit werk zich bevindende „wapenen der edele en aensienlyke geslachten in het Souverain Graafschap van Zeeland.” Het wapen heeft daar achttien blokjes.

De tak van het geslacht in België, provincie Oost-Vlaanderen, voert hetzelfde wapen als dat in de Noord-Nederlanden.

De toevoeging der blokjes, die zoo zeer verschillend aangegeven worden, kan ook geene onderscheiding zijn, gehecht aan het boekdrukkers-bedrijf, uitgeoefend door de leden van dit geslacht, die zich uit de zuidelijke naar de noordelijke Nederlanden verplaatsten, aangezien dit bedrijf door niet één der zuidelijke leden dezer familie ooit uitgeoefend is.

Men kent de voorregten, in de eerste tijden aan de boekdrukkers toegestaan: hoe zij door vorsten met geslachtwapens beschonken en met het dragen van goud en zilver op de kleederen begunstigd zijn geworden. Jacob Visser, in zijn werk „Uitvinding der Boekdrukkunst,” Amst. 1767, bl. 21, zegt ons dit, maar hiervan kan bij de Van Waesberghe's de reden niet zijn.

Vallemont in zijne „Historiezaal der geheele Wereld,” Amst. 1708, 8°, die 'tmeeste wat tot de wapenkunde in zijn werk betrekking heeft uit Menestrier's werken ontleende, zegt in het I° d. bl. 395, dat blokjes teekenen zijn van eenig privilegie van vrijheid van lasten.

Het is mij niet gelukt, omtrent deze blokjes in het wapen der van Waesberghe's, noch over den oorsprong van hun wapen mij eenige opheldering te verschaffen. Geene geschiedenis van dit geslacht schrijvende, heb ik dan ook nagelaten deswege nasporingen te doen.

Het bleek mij uit latere, mij uit België welwillend toegezonden inlichtingen, dat dit aan den Zuid-Nederlandschen tak dezer familie mede onbekend is, en dat alleen in het reeds vermelde en voor echt verklaarde Register deswege het volgende aangeteekend staat: „voor „teeken van eere van hunnen adeldom hebben zij altijd gedraeghen: „un escu d'argent au lion de sable billetté de même, ledit lion „armé, lampassé et couronné d'or, soutenues d'un griffon.”

Wij zien hieruit ten duidelijkste, dat de blokjes in hun wapen, vóór overoude tijden aanwezig, noch betrekking kunnen hebben op de vereenigde 17 gewesten, noch op den Boekhandel door hen in Zuid- en Noord-Nederland gedreven.

Op een mij uit België toegezonden wapen telde ik elf blokjes. Eenmaal zag ik ténants aan het wapen toegevoegd; doch deze ontbraken aan alle de overige, die mij in handen kwamen.

Het geslachtwapen der Van Waesberge's, dat ik hier mededeel, is vervaardigd naar een afdruk van een oud, bij de familie te Rotterdam voorhanden, in koper gegraveerd wapen, waarvan ik het aanwezen niet vermoedde en dat mij eerst later toegezonden werd. Het blijkt, dat de Schildhouders, de Leeuw en de Griffioen, daar aanwezig, eene oude toevoeging aan het wapen zijn, daar zij zoowel op het wapen, bij de Van Waesberge's te Rotterdam berustende, als op een mij uit Vlaanderen toegezonden wapen voorkomen. Ook in het bovengenoemde werk van l'Espinoy komt hun wapen alzo voor; het is aldaar met 27 blokjes bezaaid en volgender wijze omschreven: „Les armes sont d'argent, au Lyon de sable, billetté de même, le dit Lyon armé, lampassé & couronné d'or.”